

Šaur, Josef

Publikace zaplňující mezeru

Новая русистика. 2022, vol. 15, iss. 2, pp. 80-83

ISSN 1803-4950 (print); ISSN 2336-4564 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/NR2022-2-8>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.77079>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20221221

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

objevné disertaci, která vychází jako knižní monografie [ODEHNALOVÁ 2022]. Kapitola o Dostojevském v ukrajinské literární vědě potvrzuje známou skutečnost, že východoslovanské literatury vytvářely rozsáhlý vzájemně propletený komplex a dílo Dostojevského – nehledě na všechny protikladnosti nebo právě proto – stojí ve středu ukrajinské recepce ruské literatury. Kniha dvou bukovinských literárních vědců z Černovic je komplexní v tom smyslu, že sestavuje různé náhledy, průzory a sondy související s dílem Dostojevského, aniž by usilovala o monografickou syntézu: především je zde Dostojevského dílo jako objekt intertextuality, jako průsečík minulosti a současnosti a jako permanentní nositel a šířitel poetologických impulsů světové literatury.

Ivo Pospíšil

Bibliografie:

JARZEBSKI, J. (1999): *Bruno Schulz*. Wrocław.

ODEHNALOVÁ, L. (2022): *Dostojevského Deník spisovatele v kontextech a konfrontacích*. Brno (v tisku).

POSPÍŠIL, I. (2020a): *Bruno Schulz: několik marginálií a souvislostí*. *Proudy* 2020, č. 2, <https://www.phil.muni.cz/journal/proudy/filologie/materialy/2020/2/pospasil_schulz_marginalia.php#articleBegin>. [online]. [cit. 25.08.2022].

POSPÍŠIL, I. (2020b): *Osva'd Špengler i češskij kontekst (marginal'nyje zametki)*. In: BLAŠKIV, O., MNICH, R. (red): *Osva'd Špengler i slavjane*. Siedlce, s. 122–151.

<https://doi.org/10.5817/NR2022-2-8>

Publikace zaplňující mezeru

ULBRECHTOVÁ, H., VLČEK, R. (eds): *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii: Řecko – Řím – Byzanc – Osmanská říše – Krymský chanát – Ruské impérium – Sovětský svaz – Ukrajina – Ruská federace: kolektivní monografie*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, v. v. i., 2022. 382 s. ISBN 978-80-86420-85-1.

Recenzované publikaci patří jedno klíčové prvenství – jedná se o první českou obsáhlou publikaci o kultuře, dějinách a vnímání Krymu v ruském a ukrajinském prostředí. Česká věda není samozřejmě natolik personálně široká, aby mohla publikačně pokrýt současný svět v jeho celistvosti. To ostatně ani nikdy nebylo jejím

úkolem. Nicméně po roce 2014, kdy Rusko anektovalo Krym, a od té doby následně trvaly boje na východní Ukrajině, se Krym objevoval v českých médiích (zpočátku více, později méně). Jednalo se o přirozenou potřebu se vyjádřit k otázkám a tvrzením, která geopolitická situace na východě Evropy vyvolala. Zejména pak šlo o odpověď na otázku, do jaké míry je Krym „ruský“, tj. do jaké míry Rusku vzniká „historické“ právo nebo snad dokonce nárok na toto území (samozřejmě tu hovoříme pouze o hypotetickém „historickém“ právu, neboť z hlediska mezinárodních úmluv je situace jasná). Tyto texty, publikované povětšinou na internetu, mnohdy s dějinami nakládaly volně, zjednodušovaly je, vybíraly si z nich jen část faktů, které navíc interpretovaly bez znalosti dobových souvislostí. Ovšem toto běžný čtenář mohl odhalit jen obtížně, když v češtině neexistovala žádná odborná kniha o dějinách a kultuře Krymu. Je až s podivem, že žádné z českých nakladatelství doposud nenechalo přeložit jednu z mnoha současných prací v angličtině nebo němčině o Krymu. A tak onu dlouho trvající mezeru zaplňuje recenzovaná publikace. Když ji autoři na přelomu roku 2021 a 2022 finalizovali nemohli tušit, jak moc se na konci února 2022 tato publikace stane aktuální.

Publikace připravená autorským kolektivem pod vedením Heleny Ulbrechtové a Radomíra Vlčka vznikala v rámci a díky podpoře Akademie věd a její Strategii AV21 – Evropa a stát: mezi barbarstvím a civilizací a navazuje na několik aktivit realizovaných v době od roku 2017. Proto musíme doplnit tvrzení, že anotovaná publikace je zcela první. Už v roce 2019 se objevila v češtině menší brožura s anotacemi příspěvků z mezinárodní konference konané v roce 2017 k tématu Krymu a v roce 2020 popularizační publikace Heleny Ulbrechtové *Fenomén Krym: bájná Taurida, nebo sovětský ráj? Po stopách historické a literární paměti poloostrova* [ULBRECHTOVÁ 2020]. Kniha *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii* cílí především na odborného čtenáře. Jedná se o kolektivní monografii, nicméně v tomto případě jde o kolektivní monografii mající velmi blízko ke sborníku, neboť jednotlivé příspěvky nejsou vzájemně propojeny, navazují na sebe jen nepřímo a pouze díky společnému zastřešujícímu tématu zmíněného poloostrova. To má své výhody v tom, že dává možnost jednotlivým autorům soustředit se na vlastní text a neřešit případné překryvy či naopak bílá místa vznikající mezi jednotlivými částmi monografie. Nevýhodou pak je disparátnost celé publikace, která sice nevadí odborným čtenářům, leč může být odrazující pro běžného čtenáře, který hledá knihu svých charakterem podobnou např. dějinám jednotlivých států jaké nabízejí vydavatelství Libri či Nakladatelství Lidové noviny.

Základ publikace tvoří dva příspěvky Heleny Ulbrechtové a text Radomíra Vlčka. Jen oni dva zaplnili polovinu knihy. Jejich kapitoly jsou vnitřně vyvážené, opírají se o velké množství odborné literatury, uchopují zvolené téma celistvě a neomezují se pouze na úzkou problematiku. První příspěvek publikace od H. Ulbrechtové je

upravenou verzí její popularizační příručky [ULBRECHTOVÁ 2020]. Text v líčení historických souvislostí i ruských mýtech o Krymu vychází z publikací Kerstin Susanne Jobstové, která se intenzivně zapojila do projektu vedeného H. Ulbrechtovou a stala se jeho mentorkou, a tak je její vliv pochopitelný. Text R. Vlčka nazvaný *Krym pod ruskou nadvládou* líčí kontroverzní Chruščovův dar Ukrajině v roce 1954, zachycuje potýkání se staroruského státu s kočovníky, kteří obývali území Krymu, ruské aspirace ovládnout Krym a pobřeží Černého moře, až po jeho ovládnutí v roce 1783 a jeho existenci jako součásti ruského státu a následně Sovětského svazu až po jeho předání Ukrajině Chruščovem. Texty Ulbrechtové a Vlčka se vzájemně doplňují, někdy se ve výkladu dublují, oba se jen velmi stručně dotknou fenoménu Potěmkinových vesnic, což je škoda, protože se jedná o téma opředené mnoha mýty a polopravdivými tvrzeními. Na obou příspěvcích se ukazují silná i slabá místa kolektivních monografií, které sice říkají mnoho, ale nejsou uceleným a jednotným výkladem, a kde je nakonec každý příspěvek „sám za sebe“. Je tedy velká škoda, že uvedené dvě kapitoly s kulturně-historickým a historickým zaměřením nebyly spojeny a sloučeny do jedné kapitoly, čímž by vznikly ucelené české stručné dějiny Krymu a s přesahy k v mýtům o Krymu.

Vůbec nejdelší (a nutno říci, že také nejlepší text knihy) představuje další kapitola z pera Heleny Ulbrechtové *Krym v ruské literatuře*. Zatímco u jejího prvního textu je tu a tam zřetelné, že autorka není historička a někdy tak pro starší dějiny přebírá z literatury tvrzení, která by měla být formulována méně rigidně, v textu o Krymu v ruské literatuře je navýsost patrné, že Ulbrechtová je výborná literární vědkyně. A též je tu zřejmý vliv německé současné literární vědy, o níž se autorka konceptuálně opírá. S jistotou (a jen dobře míněnou) nadsázkou lze říci, že je autorce vlastní i německá systematická a přesnost. Pracuje velmi precizně – tak jak to u ní známe z dalších textů – jasně stanovuje koncept, metodologii a pak analyzuje zvolený materiál. Její text je plynulý a čtivý, zároveň fundovaný a objevný, a to v kontextu ruské i širší evropské slavistiky. Silně kontrastně pak působí následný text Miroslava Olšovského *Masakr letoviska Krym*, který se věnuje stejnému tématu, byť nevolí stejný materiál a přistupuje k němu jinak, ale opět se tu hovoří o Krymu v ruské literatuře, leč příspěvek postrádá konceptuální ukotvenost kapitoly H. Ulbrechtové. I zde se nabízelo propojení obou textů do jednoho. Ostatně Ulbrechtová ve svém textu vytyčila pět různých pojetí Krymu v ruské literatuře, Olšovského pojetí odvrácené strany imperiálního mýtu mohlo být šestým.

Další texty knihy jsou ve srovnání s kapitolami Ulbrechtové a Vlčka kratší a též tematicky užší, což potrhuje námi výše zmíněný dojem disparátnosti celé publikace. Martina Čechová se vrací do doby rané středověku a věnuje se dobovému obchodu s hedvábím a pozici krymského Chersonésu v něm. Dvě studie zahrnují uchopení Krymu ukrajinskou literaturou – Radana Merzová tak činí na materiálu ukrajinských modernistů a Helena Pazdiorová pracuje s díly současných ukrajinských básníků.

Publikaci uzavírá text Radomyra Mokryka, který shrnuje obraz Krymu na vybraných ukrajinských a ruských zpravodajských webech.

Názvem naší recenze jsme dali najevo, že daná publikace zaplňuje zjevnou mezeru. Zároveň je třeba říci, že ji nezaplňuje zcela, to snad ani jednou publikací není možné. Nelze autorům vytýkat, že zvolili cestu kolektivní monografie se všemi jejími výhodami i úskalími. Ne vždy je věda u nás financována a organizována tak, aby umožňovala vytvoření týmu, který by mohl zpracovat monografii ve vlastním slova smyslu. Je to však škoda, protože připravené texty dávaly možnost vzájemného propojení. Jak už jsme uvedli, toto postesknutí nemíří proti autorům, nicméně je otázka, zda se naskytne příležitost k vytvoření takové publikace českými badateli, nebo zda bude záležitost řešena překladem některé z mnoha zahraničních publikací.

Josef Šaur

Bibliografie:

- ULBRECHTOVÁ, H. (2020): *Fenomén Krym: bájná Taurida, nebo sovětský ráj? Po stopách historické a literární paměti poloostrova*. Praha.
- ULBRECHTOVÁ, H., VLČEK, R. (eds). (2022): *Poloostrov Krym: od křižovatky kultur k ruské kolonii: Řecko – Řím – Byzanc – Osmanská říše – Krymský chanát – Ruské impérium – Sovětský svaz – Ukrajina – Ruská federace: kolektivní monografie*. Praha.

